

**ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної
роботи

І.Б. Ковтун

(підпис)

(ініціали, прізвище)

«23» жовтня 2020 року

М.П.

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«ОРГАНІЗАЦІЯ ЕКСКУРСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 Туризм
галузі знань 24 Сфера обслуговування**

м. Хмельницький
2020

Розробник навчально-методичних матеріалів:

Викладач дисципліни:

старша викладачка кафедри публічного управління та адміністрування

_____ Тетяна ТРИГУБА

«02» жовтня 2020 року

Схвалено кафедрою публічного управління та адміністрування

«05» жовтня 2020 року, протокол № 2.

Завідувач кафедри

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ

«05» жовтня 2020 року

Деканеса факультету управління та економіки

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

«20» жовтня 2020 року

Погоджено методичною радою університету

22 жовтня 2020 року, протокол № 2.

Голова методичної ради

_____ Ірина КОВТУН

«23» жовтня 2020 року

ЗМІСТ

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	4
	1.1.	Тематичний план навчальної дисципліни	– 4
	1.2.	Лекції	– 5
	1.3.	Семінарські (практичні) заняття	– 6
	1.4.	Самостійна робота студентів	– 11
	1.5.	Індивідуальні завдання	– 12
	1.6.	Підсумковий контроль	– 13
2.	Схема нарахування балів		– 14
3.	Рекомендовані джерела		– 15
	3.1.	Основні джерела	– 15
	3.2.	Допоміжні джерела	– 16
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті		– 19

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин					
		Денна форма навчання					
		Усього	у тому числі				
Лекції	Сем. (прак).		Лабор.	Ін.зав.	СРС		
1.	Основи екскурсійної справи.	10	2	2	-	-	6
2.	Екскурсія та її сутність. Основні функції екскурсій.	7	2	2	-	-	3
3.	Екскурсійна методика та шляхи її вдосконалення.	8	2	2	-	-	4
4.	Технологія підготовки нової екскурсій.	10	2	2	-	-	6
5.	Показ та розповідь в екскурсій. Поєднання розповіді та показу в екскурсій.	11	2	2	-	-	7
6.	Методика та техніка проведення екскурсій.	10	2	2	-	-	6
7.	Особливості музейних, тематичних та оглядових екскурсій.	12	2	2	-	-	8
8.	Інноваційні методи проведення екскурсій.	11	2	2	-	-	7
9.	Професійна майстерність екскурсовода.	8	2	2	-	-	4
10.	Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування.	10	2	2	-	-	6
11.	Екскурсійні установи та організаційно-правові засади їх регулювання.	8	2	2	-	-	4
	Усього	105	22	22	-	-	61

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Денна форма
1	2	3
1.	Основи екскурсійної справи.	2
1.1.	Предмет, об'єкт, мета і завдання курсу «Організація екскурсійної діяльності».	
1.2.	Сутність та теорія екскурсійної діяльності.	
1.3.	Історія розвитку екскурсійної діяльності.	
2.	Екскурсія та її сутність. Основні функції екскурсії.	2
2.1.	Екскурсія та її сутність.	
2.2.	Основні ознаки екскурсії.	
2.3.	Класифікація екскурсій.	
2.4.	Основні функції екскурсії.	
3.	Екскурсійна методика та шляхи її вдосконалення.	2
3.1.	Екскурсійні методи	
3.2.	Сутність поняття “екскурсійна методика”	
3.3.	Шляхи вдосконалення методики.	
4.	Технологія підготовки нової екскурсії.	2
4.1.	Структура екскурсії та загальний підхід до технології створення нової екскурсії.	
4.2.	Сучасний підхід до технології підготовки нової екскурсії.	
5.	Показ та розповідь в екскурсії. Поєднання розповіді та показу в екскурсії.	2
5.1.	Місце показу в екскурсії.	
5.2.	Методичні прийоми показу в екскурсії.	
5.3.	Розповідь на екскурсії та її особливості.	
5.4.	Методичні прийоми розповіді.	
5.5.	Поєднання розповіді та показу в екскурсії.	
6.	Методика та техніка проведення екскурсії.	2
6.1.	Особливі методичні прийоми проведення екскурсії.	
6.2.	Особливості використання технічних засобів при проведенні екскурсії.	
6.3.	Техніка проведення екскурсії.	
7.	Особливості музейних, тематичних та оглядових екскурсій.	2
7.1.	Основні терміни музейних екскурсій. Вибір методичних прийомів при проведенні музейних екскурсій.	
7.2.	Особливості проведення оглядових екскурсій по місту.	
7.3.	Екскурсії на історичну тематику.	
7.4.	Екскурсії на архітектурну тематику.	
7.5.	Виробничі екскурсії.	
7.6.	Особливості проведення мистецтвознавчих екскурсій.	
8.	Інноваційні методи проведення екскурсій.	2
8.1.	Інновації в проведенні екскурсій.	
8.2.	Екскурсії з використанням нових форм і методів.	
8.3.	Екскурсії з використанням ІТ-технологій.	
9.	Професійна майстерність екскурсовода.	2
9.1.	Особистість екскурсовода.	
9.2.	Професійна майстерність екскурсовода.	
9.3.	Мова екскурсовода.	
9.4.	Класифікація жестів, використовуваних у показі.	

10.	Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування.	2
10.1.	Суть, основа та принципи диференційованого підходу.	
10.2.	Формування різних груп екскурсантів.	
10.3.	Особливості організації екскурсій для неповносправних осіб.	
11.	Екскурсійні установи та організаційно-правові засади їх функціонування.	2
11.1.	Державне регулювання екскурсійної діяльності в Україні.	
11.2.	Підприємства в сфері надання екскурсійних послуг, їх види та діяльність.	
11.3.	Міжнародні правові акти з регулювання туристичної і екскурсійної діяльності.	
	Усього	22

1.3. Семінарські заняття

Семінарське заняття 1

Тема 1: Основи екскурсійної справи.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Предмет, об'єкт, мета і завдання курсу «Організація екскурсійної діяльності».
2. Сутність та теорія екскурсійної діяльності.
3. Історія розвитку екскурсійної справи у світі.
4. Історія виникнення екскурсійної справи в Україні.
5. Сучасні умови та особливості розвитку екскурсійної справи в Україні.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: екскурсія, екскурсант, екскурсійна діяльність, екскурсознавство, теорія, екскурсійна теорія, екскурсійна справа.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Значення екскурсійної діяльності.
- Екскурсія як основний елемент екскурсійної діяльності.
- Об'єкт, предмет та завдання екскурсознавства.
- Сутність понять «екскурсологія» та «екскурсознавство».
- Зародження та розвиток екскурсійної діяльності в Україні (до початку ХХ ст.).
- Перші туристичні організації на українських землях: діяльність Кримського гірського клубу, Кримсько-Кавказького гірського клубу, «Кружка для устоювання мандрівок по нашій країні» та «Статистичного кружка» при «Академічному братстві», молодіжного товариства «Пласт».
- Екскурсійна діяльність наукових товариств (Історичне товариство Нестора-Літописця, Київське товариство дослідників природи, Українське наукове товариство, Орнітологічне товариство ім. К. Кеслера, Київське товариство з охорони пам'яток старовини та мистецтва, Миколаївське товариство аматорів природи), їх археологічні, геологічні, ботанічні, зоологічні, наукові екскурсії.
- Перспективи розвитку екскурсійної справи в Україні.

Семінарське заняття 2

Тема 2: Екскурсія та її сутність. Основні функції екскурсії.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Екскурсія та її сутність.
2. Основні ознаки екскурсії.

3. Функція наукової пропаганди. Принципи наукової пропаганди: науковість; ідейність; зв'язок із життям (практикою); дохідливості; переконливості.
4. Функція інформації.
5. Функція організації дозвілля.
6. Функція формування інтересів.
7. Функція розширення світогляду.
8. Функція культурного дозвілля.
9. Необхідність у класифікації екскурсій.
10. Загальна характеристика сучасної класифікації екскурсій.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: екскурсія, естетичне сприйняття, історичне сприйняття, гідизм, функція, науковість, ідейність, переконливість, дозвілля, світогляд, класифікація, екскурсія, міська екскурсія, позаміська екскурсія, виробнича екскурсія, історична екскурсія, комбінована екскурсія, мистецтвознавча екскурсія, архітектурно-містобудівна екскурсія, природознавча екскурсія.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Співвідношення цілей, завдань і форм проведення екскурсій (за Б. Ємельяновим).
- Специфічні риси, притаманні певним видам екскурсій.
- Характеристика екскурсії залежно від групових ознак.
- Етапи удосконалення класифікації екскурсій.

Семінарське заняття 3

Тема 3: Екскурсійна методика та шляхи її вдосконалення.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Екскурсійні методи.
2. Сутність поняття “екскурсійна методика”.
3. Шляхи вдосконалення екскурсійної методики.

Мозковий штурм

Мозковий штурм на тему: Шляхи вдосконалення екскурсійної методики в умовах карантинних обмежень.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: метод, методика, екскурсійна методика, екскурсійний метод, аналіз, синтез, індуктивний метод, дедуктивний метод, аналогія, діалектний метод.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Шляхи вдосконалення екскурсійної методики.
- Загальні та спеціальні екскурсійні методи.

Семінарське заняття 4

Тема 4: Технологія підготовки нової екскурсії.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Структура екскурсії та загальний підхід до технології створення нової екскурсії.
2. Визначення мети й завдань екскурсії.
3. Вибір теми екскурсії.
4. Відбір літератури й складання бібліографії.
5. Визначення інших джерел екскурсійного матеріалу.
6. Відбір і вивчення екскурсійних об'єктів.

7. Складання маршруту екскурсії.
8. Об'їзд (обхід) маршруту.
9. Комплектування «портфеля екскурсовода».
10. Визначення методичних прийомів проведення екскурсії.
11. Визначення техніки ведення екскурсії.
12. Складання методичної розробки.
13. Складання індивідуального тексту.
14. Прийом (здача) екскурсії.
15. Затвердження екскурсії та обов'язкова документація.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: технологія, тема, підтема, екскурсійний об'єкт, маршрут екскурсії, контрольний текст, індивідуальний текст, схема маршруту, «портфель екскурсовода», рецензія, картка об'єкта.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Формування технологічної карти екскурсії.
- Складання індивідуального тексту екскурсовода.

Семінарське заняття 5

Тема 5: Показ та розповідь в екскурсії. Поєднання розповіді та показу в екскурсії.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Місце показу в екскурсії.
2. Методичні прийоми показу в екскурсії.
3. Розповідь на екскурсії та її особливості.
4. Методичні прийоми розповіді.
5. Поєднання розповіді та показу в екскурсії.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: методичний прийом, екскурсійний показ, екскурсійна розповідь, зорова реконструкція, зоровий монтаж, абстрагування, локалізація, інтеграція, рух, меморіальна дошка, підтекст, опис, доповідь, цитування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Сходінки показу та методика їх дотримання.
- Особливості показу на екскурсіях.
- Основні вимоги до розповіді на екскурсії.

Семінарське заняття 6

Тема 6: Методика та техніка проведення екскурсії.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Особливі методичні прийоми проведення екскурсії.
2. Особливості використання технічних засобів при проведенні екскурсії.
3. Техніка проведення екскурсії.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: технічний засіб, радіо-гід, портативна колонка.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Техніка проведення екскурсії.
- Технічні засоби, що використовуються при проведенні екскурсії.

Семінарське заняття 7

Тема 7: Особливості музейних тематичних та оглядових екскурсій.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Основні терміни музейних екскурсій. Вибір методичних прийомів при проведенні музейних екскурсій.
2. Екскурсії на історичну тематику.
3. Екскурсії на архітектурну тематику.
4. Виробничі екскурсії.
5. Особливості проведення мистецтвознавчих екскурсій.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: архітектурний стиль, Візантійський стиль, Романський стиль, Готика, Ренесанс, Барокко, Рококо, Ампір, Еклектицизм, експонат, експозиція, музей, муляж, діорама, панорама, експозиційний пояс, вітраж, подіум, макет.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Специфіка використання особливих методичних прийомів на тематичних екскурсіях.
- Специфіка проведення музейних екскурсій.

Семінарське заняття 8

Тема 8: Інноваційні методи проведення екскурсій.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Інновації в проведенні екскурсій.
2. Екскурсії з використанням нових форм і методів.
3. Екскурсії з використанням ІТ-технологій.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: екскурсія, екскурсійний супровід, ІТ-технології, інновації в екскурсійній справі.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Досвід країн в використанні інноваційних методів проведення екскурсій.
- Сучасні методи проведення екскурсій.
- Використання інноваційних методів проведення екскурсій в Україні.

Семінарське заняття 9

Тема 9: Професійна майстерність екскурсовода.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Особистість екскурсовода.
2. Професійна майстерність екскурсовода.
3. Мова екскурсовода.
4. Класифікація жестів, використовуваних у показі.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: гід, фразеологізм, синонім, епітет, діалектизм.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Етичний кодекс Європейських гідів.
- Хартія якості Федерації Європейських гідів.

- Європейська Федерація Асоціацій туристичних гідів (European Federation of Tourist Guide Associations – FEG).
- Всеукраїнська Асоціація Гідів (ВАГ).

Семінарське заняття 10

Тема 10: Диференційований підхід до екскурсійного обслуговування.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Суть, основа та принципи диференційованого підходу.
2. Формування різних груп екскурсантів.
3. Особливості організації екскурсій для неповносправних осіб.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: диференційований підхід, екскурсійна аудиторія.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Критерії, що використовуються при розподілі екскурсантів за групами обслуговування.
- Особливості організації екскурсій для неповносправних осіб.

Семінарське заняття 11

Тема 11: Екскурсійні установи та організаційно-правові засади їх функціонування.

Питання для усного опитування та дискусії

1. Державне регулювання екскурсійної діяльності в Україні.
2. Підприємства в сфері надання екскурсійних послуг, їх види та діяльність.
3. Міжнародні правові акти з регулювання туристичної і екскурсійної діяльності.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: стандарт якості, правове поле.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- Міжнародні правові акти з регулювання туристичної і екскурсійної діяльності.

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є однією з основних складових оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опановувати практичні навички з організації праці менеджера. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані (у друкованому вигляді) з обов'язковим посиланням на використані джерела.

Тема 4: Технологія підготовки нової екскурсії.

Екскурсія є результатом двох взаємозалежних процесів - підготовки та проведення. Дуже важливо, щоб екскурсія була досить цікавою. Але не менш істотно не перевантажувати її потоком непотрібної туристам інформації, подавати матеріал у найбільш доступній формі, що сприяє найкращому сприйняттю. Тому важливим процесом є саме розробка екскурсії. Так основним завданням даного блоку самостійних робіт є детальна розробка та підготовка нової екскурсії та її здача екскурсії.

Самостійна робота № 1. Підготовчий етап до розробки нової екскурсії.

Завдання

1. Вибір теми екскурсії.
2. Вибір мети й завдань екскурсії.
3. Вибір літератури.
4. Визначення джерел екскурсійного матеріалу.

Самостійна робота № 2. Розробка нової екскурсії.

Завдання

5. Вибір і визначення екскурсійних об'єктів.
6. Складання маршруту екскурсії (за необхідністю).
7. Підготовка індивідуального тексту екскурсії.
8. Комплектування «портфеля екскурсовода».

Самостійна робота № 3. Підготовка документації за темою екскурсії.

Завдання

9. Підготовка списку літератури за темою екскурсії.
10. Складання картки(ток) об'єктів екскурсії.
11. Формування схеми (карти) маршруту (за необхідністю).

Приклад картки об'єкта:

1. Назва пам'ятки (попередня, усі які існували, сучасна).
2. Історична подія, з якою пов'язаний об'єкт, дата цієї події (лаконічно описати, вшануванню якої події чи якої особи присвячений пам'ятник).
3. Місцезнаходження об'єкта, адреса.
4. Опис пам'ятки (автор, дата спорудження, з яких матеріалів виготовлено; подати характеристику візуального зображення, символічного навантаження пам'ятника).
5. Джерела відомостей про пам'ятку: (зазначити використану літературу, архівні матеріали, усні перекази).
6. Збереження пам'ятки (стан об'єкта та прилеглої території, дата останнього ремонту і реставрації).
7. Охорона пам'ятки (на кого покладена, яким рішенням).
8. У яких екскурсіях пам'ятка використовується як об'єкт показу (здійснити моніторинг екскурсій міста, що пропонуються різними туристичними фірмами, та зазначити, в яких екскурсіях використовується пам'ятник як основний чи допоміжний об'єкт показу; якщо ж не використовується – запропонувати власну версію залучення його до екскурсійних маршрутів).
9. Дата складання картки.
10. До картки додається фотографія об'єкта (якісне фото сучасного вигляду пам'ятки та ретро-фото, за можливості).

Тема 5: Показ та розповідь в екскурсії. Поєднання розповіді та показу в екскурсії.

Основною метою цього завдання є опанування екскурсоводом методичних прийомів та дотримання техніки проведення.

Завдання

Для розробленої екскурсії підібрати та обґрунтувати вибір методичних прийомів. Визначити найоптимальніше поєднання розповіді та показу в екскурсії.

Тема 9: Професійна майстерність екскурсовода.

Особистість екскурсовода. Права та обов'язки, навички та уміння екскурсовода, їх формування. Психологічні завдання екскурсовода: формування та підтримка інтересу до екскурсії, організація уваги на екскурсії.

Завдання

Проведення (захист) розробленої екскурсії за допомогою «портфеля екскурсовода».

1.5. Індивідуальні завдання

З цієї навчальної дисципліни не передбачені.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усного екзамену.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Сутність екскурсійної діяльності.
2. Теорія екскурсійної справи.
3. Екскурсія як основний елемент екскурсійної діяльності.
4. Історія розвитку екскурсійної справи у світі.
5. Історія виникнення екскурсійної справи в Україні.
6. Сучасні умови та особливості розвитку екскурсійної справи в Україні.
7. Екскурсія та її сутність.
8. Перелічите основні ознаки екскурсії.
9. Охарактеризуйте основні функції екскурсії.
10. Класифікація екскурсій та її необхідність.
11. Параметри класифікації екскурсій.
12. Класифікація за місцем проведення.
13. Класифікації екскурсій за формою проведення.
14. Тематика та зміст екскурсій. Різниця між темою і назвою екскурсії.
15. Сутність поняття “екскурсійна методика”.
16. Групи методичних прийомів, які використовуються на екскурсіях.
17. Вступ, основна частина та висновок по екскурсії, їх значення та структура.
18. Значення етапу «об'їзд або обхід маршруту».
19. Підготовка контрольного тексту екскурсії.
20. Комплектування «Портфелю екскурсовода».
21. Структура екскурсії та загальний підхід до технології створення нової екскурсії.
22. Головна функція методичної розробки.
23. Співвіднесення контрольного та індивідуального тексту екскурсії.
24. Характеристика методичних прийомів екскурсії та їх застосування.
25. Методична розробка екскурсії, її призначення та порядок складання.
26. Схема екскурсії, її значення.
27. Характеристика етапів підготовки нової екскурсії.
28. Види екскурсійних об'єктів, їх класифікація.
29. Призначення та структура картки об'єкту показу.
30. Маршрут екскурсії та вимоги до нього.
31. Методика відбору і вивчення екскурсійних об'єктів.
32. Прийом та затвердження екскурсії.
33. Значення провідної підтеми в екскурсії.
34. Роль підтем в екскурсії.
35. Композиція екскурсії, вимоги до неї.

36. Технологічна картка екскурсії.
37. Організація роботи творчої групи зі створення нової екскурсії.
38. Поєднання розповіді та показу в екскурсії.
39. Перелік документів, які необхідні для проведення екскурсії.
40. Місце показу в екскурсії.
41. Методичні прийоми показу в екскурсії.
42. Розповідь на екскурсії та її особливості.
43. Методичні прийоми розповіді.
44. Особливі методичні прийоми проведення екскурсії.
45. Особливості використання технічних засобів при проведенні екскурсії.
46. Особливості проведення тематичних екскурсій.
47. Особливості проведення оглядових екскурсій.
48. Вимоги до професійних якостей екскурсовода.
49. Послідовність дій екскурсовода при показі об'єкта.
50. Показ як реалізація принципу наочності.
51. Розповідь на екскурсіях, її вимоги, форми та завдань.
52. Практичні вміння та навички екскурсовода.
53. Мова екскурсовода та позамовні засоби спілкування.
54. Міміка екскурсовода, її роль в екскурсії.
55. Зовнішній вигляд екскурсовода.
56. Мовний етикет екскурсовода.
57. Культура поведінки екскурсовода, шляхи її формування.
58. Екскурсовод як професія.
59. Особливості проведення різних видів екскурсій.
60. Інновації в проведенні екскурсій.
61. Екскурсії з використанням нових форм і методів.
62. Екскурсії з використанням ІТ-технологій.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 11 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій										
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Денна	11	0,9	1,8	2,7	3,6	4,5	5,5	6,4	7,3	8,2	9,1	10,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 11 семінарських занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	3 теми	Номер теми					Усього балів
		Тема 4, самостійна 1	Тема 4, самостійна 2	Тема 4, самостійна 3	Тема 5	Тема 9	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	4	4	4	4	4	20

3. Рекомендовані джерела

3.1. Основні джерела

1. Альтгайм Л.Б. Основи музейної та екскурсійної діяльності: курс лекцій. Тернопіль: Тернопільський нац. пед. університет ім. В. Гнатюка, 2007. 113 с.

2. Бабарицька В.К., Короткова А.Я., Малиновська О.Ю. Екскурсознавство і музеєзнавство: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2007. 464 с.

3. Галасюк С.С., Нездоймінов С.Г. Організація туристичних подорожей та екскурсійної діяльності: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2013. 178 с.

4. Голубнича С.М., Цепурдей О.О. Маркетингові дослідження в екскурсійній діяльності. *Вісник ДІТБ*. 2011. № 15. С. 278–282.

5. Король О.Д. Організація екскурсійних послуг у туризмі: навчально-методичний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2016. 144 с.

6. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навчальний посібник; 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Альтерпрес, 2008. 300 с.

7. Нездоймінов С.Г. Організація екскурсійної діяльності: навчально-методичний посібник. Одеса: Астропринт, 2011. 216 с.

8. Покоłodна М.М., Гришанова В.С. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання. *Комунальне господарство міст*. 2012. № 102. С. 475–479.
9. Покоłodна М.М. Організація екскурсійної діяльності: підручник; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О.М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2017. 180 с.
10. Романенко О.В. Організація екскурсійних послуг. *Культура народів Причорномор'я*. 2009. -№ 176. С. 159–161.
11. Федорченко В.К., Мініч І.М. Туристський словник-довідник: навчальний посібник. Київ: Дніпро, 2000. 160 с.
12. Чагайда І.М., Грибакова С.В. Екскурсоведство: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2004. 204 с.
13. Якубовський В.І. Музеезнавство: навч. посібник-практикум; Кам'янець-Подільський державний ун-т. Кам'янець-Подільський: ПП Мошак М. І., 2006. 271 с.

3.2. Допоміжні джерела

Тема 1

14. Абрамов В.В., Тонкошкур М.В. Історія туризму: підручник. Харків: Форт, 2010. 286 с.
15. Арсененко І.А., Іванова В.М. Екскурсійна діяльність як основа функціонування ринку екскурсійних послуг. *Науковий часопис Scientific journal НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія «Географія і сучасність»*. 2015. Вип. 19 (33). С. 191–195.
16. Бетлій О.В. Учнівські екскурсії по Києву в роки Першої світової війни. *Наукові записки НаУКМА. Серія «Історичні науки»*. 2015. Т. 169. С. 35–42.
17. Голубнича С.М. Основи екскурсійної справи: навчальний посібник. Донецьк, 2003. 156 с.
18. Грибанова С. Матеріали періодичних видань як джерело вивчення історії розвитку екскурсійної справи в Україні в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. *Краєзнавство*. 2012. № 2. С. 103–111.
19. Грибонова С.В. Тематичні напрями екскурсій як відображення культурно-пізнавальних інтересів української молоді в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. *Гілея: науковий вісник*. Київ, 2012. Вип. 56. С. 3–18.
20. Зінченко В.А. Екскурсоведство як туризмологічна наука. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія «Філософські науки»*. 2010. Вип. 8. С. 211–223.
21. Денисенко Я.В. Географічна екскурсія як одна з форм викладання географічних дисциплін у вищій школі на Слобожанщині (кінець ХІХ ст. – та довоєнні роки ХХ ст.). *Педагогіка та психологія*. 2011. Вип. 40 (1). С. 144–151.
22. Жук О.А. Сучасні умови та особливості розвитку екскурсійної справи в Україні. *Сталий розвиток України: проблеми і перспективи: збірник матеріалів за результатами ІV науково-практичної конференції студентів та молодих вчених*. Кам'янець-Подільський: Медобори-2006, 2016. С. 127–130.
23. Каролоп О.О. Організація екскурсійної діяльності. Київ: Вид. центр КНЕУ, 2002. 45 с.
24. Корнієнко Т.М. Екскурсії як форма організації дозвілля у другій половині ХІХ – на початку ХХ століття. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Серія «Педагогічні науки»*. 2013. Вип. 23. С. 23–27.
25. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці: Книги – ХХІ, 2003. 300 с.
26. Мальцева Л.В. «Організація екскурсійних послуг» як навчальна дисципліна. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка*. 2012. № 4 (239). Ч. ІІ. С. 159–163.
27. Методичні рекомендації з питань провадження екскурсійної діяльності / Н. Гасюк, М. Головатий, Р. Красін, В. Передерко. Івано-Франківськ. 2009. 45 с.

28. Молочко Є. Пам'яткоохоронна справа в Криму у другій половині XIX – на початку XX ст. як складова екскурсійної діяльності наукових товариств. Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини: зб. наук. пр. 2010. Вип. 7. С. 123–135.
29. Наровлянський О. Екскурсії в системі вітчизняної освіти та виховання (XIX – початок XX століття). *Історико-педагогічний альманах*. 2017. Вип. 2. С. 26–30.
30. Соловей М.В. Навчальні екскурсії у загальноосвітніх школах України у 20-х роках XX століття. *Педагогічний дискурс*. 2008. Вип. 4. С. 144–150.
31. Сосніна К.В. Організація дитячих екскурсій в УСРР наприкінці 1920-х – на початку 1930-х рр. (на матеріалах Київської приміської смуги). *Сторінки історії*. 2013. Вип. 36. С. 98–105.
32. Федорченко В. Екскурсія – невід'ємний складник туризму. *Краєзнавство. Географія. Туризм*. 2000. № 46.
33. Федорченко В.К., Костюкова О.М., Дьорова Т.А., Олексійко М.М. Історія екскурсійної діяльності в Україні: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2004. 166 с.

Тема 2

34. Альтгайм Л.Б. Основне значення та принципи організації екскурсійних послуг. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2014. № 6 (1). С. 215–219.
35. Арсененко І.А., Іванова В.М. Екскурсійна діяльність як основа функціонування ринку екскурсійних послуг. *Науковий часопис Scientific journal НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія «Географія і сучасність»*. 2015. Вип. 19 (33). С. 191–195.
36. Арсененко І.А. Мотиваційні аспекти організації туристсько-екскурсійної діяльності. *Географія і сучасність*: зб. наук. праць НПУ імені М. П. Драгоманова; відп. ред. В.В. Загородній. Київ, 2009. Вип. 10 (20). С. 70–76.
37. Арсененко І.А. Туризм та екскурсії: поняття, класифікація. *Географія і сучасність*: зб. наук. праць НПУ імені М.П. Драгоманова; відп. ред. В.В. Загородній. Київ, 2005. Вип. 13. С. 241–247.
38. Дзекунов А.М. Навчальна екскурсія в системі шкільної та позашкільної освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 8. С. 114–125.
39. Мілашовська О.І., Удовенко А.М. Роль і місце екскурсійної діяльності у розвитку релігійного туризму на Закарпатті. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2013. Вип. 23.16. С. 124–129.
40. Прудкий О. Міжпредметна екскурсія як засіб формування фізичного мислення учнів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Педагогіка. Соціальна робота»*. 2013. Вип. 28. С. 126–130.
41. Слободенюк Е.В. Вплив подорожі та туризму на культурний розвиток людини. *Мультиверсум: Філософський альманах*: зб. наук. праць; відп. ред. В.В. Лях. Київ: Український Центр духовної культури, 2001. Вип. 26. С. 186–193.
42. Сокол Т.Г. Основи туристичної діяльності; за заг. ред. В.Ф. Орлова. Київ: Грамота, 2006. 264 с.
43. Черезова М.В. Педагогічні ознаки екскурсії. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. Луганськ, 2009. № 10 (173). С. 96–103.

Тема 3

44. Любіцева О. О. Методика розробки турів: навчальний посібник. Київ: Альтерпрес, 2008. 328 с.
45. Зінченко В.А. Екскурсологія як туризмологічна наука. *Наукові записки Київського університету туризму, економіки і права. Серія «Філософські науки»*. 2010. Вип. 8. С. 211–223.

Тема 4

46. Александров Ю.Н. Підготовка екскурсії. Київ: Свічадо, 2006. 307 с.
47. Любіцева О.О. Методика розробки турів: навчальний посібник; 2-е вид., перероб. і доп. Київ: Альтерпрес, 2008. 300 с.
48. Покоłodна М.М., Гришанова В.С. Визначення екскурсійного потенціалу міста та шляхів активізації його використання. *Комунальне господарство міст*. 2012. № 102. С. 475–479.

Тема 5

49. Іванова І.М. Лінгвістичні і соціокультурні особливості текстів англомовних оглядових екскурсій. *Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Серія «Педагогіка та психологія»*. 2017. Вип. 26. С. 103–112.
50. Сокол Т.Г. Екскурсовод і гід-перекладач. *Основи туристичної діяльності: підручник*; М-во освіти і науки України; за заг. ред. В.Ф. Орлова. Київ, 2006. С. 121–122.
51. Соколова С.В. Вимоги до лінгвістичних особливостей текстів навчальних екскурсій при вивченні української мови як іноземної. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія «Проблеми граматики і лексикології української мови»*. 2011. Вип. 7. С. 428–433.

Тема 6

52. Галиченко І.М. Методика підготовки і проведення екскурсій по місту. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
53. Зеленська Л.І. Науково-методичні засади розробки тематичної екскурсії «Іноземці у степах України». *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 214. С. 98–99.
54. Методичні рекомендації з питань провадження екскурсійної діяльності / Н. Гасюк, М. Головатий, Р. Красін, В. Передерко. Івано-Франківськ. 2009. 45 с.
55. Правик Ю.М. Методичні рекомендації по проведенню природознавчих екскурсій. Київ: Знання, 2009. 223 с.
56. Сахно Є.Ю., Шандор Ф.Ф. Деякі поради екскурсоводам. Методика підготовки і проведення екскурсій. Київ: Либідь, 2001. 368 с.

Тема 7

57. Вайдакер Ф. Загальна музеологія: навчальний посібник. Львів: Літопис, 2005. 632 с.
58. Грибонова С.В. Тематичні напрями екскурсій як відображення культурно-пізнавальних інтересів української молоді в другій половині XIX – на початку XX ст. *Гілея: науковий вісник*. Київ, 2012. Вип. 56. С. 3–18.
59. Зеленська Л.І. Науково-методичні засади розробки тематичної екскурсії «Іноземці у степах України». *Культура народів Причорномор'я*. 2012. № 214. С. 98–99.
60. Мезенцева Г.Г. Музеєзнавство: курс лекцій. Київ: Вища школа, 1980. 120 с.
61. Нездоймінов С., Загорулько С. Музейна мережа в контексті сучасних проблем екскурсіології. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2017. № 6. С. 81–93.
62. Нечипорук Л.Г. Деякі аспекти розвитку екскурсійної діяльності, пов'язаної з релігійними культами. *Туристично-краєзнавчі дослідження: зб. наук. статей*. Вип. 3. Київ: ЧП Ільченко, 2000. С. 69–80.
63. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Музеєзнавство: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 428 с.
64. Сучасні вимоги до діяльності музейних закладів на громадських засадах: матеріали наради-семінару, присвяченої 115-річчю Львівського історичного музею та 40-річчю діяльності Науково-методичного відділу музейного будівництва (м. Львів, 14 травня 2008 р.). Львів: СПОЛОМ, 2008. 108 с.

65. Шевченко В.В., Ломачинська І.М. Музеєзнавство: навч. посіб. для дистанц. навч.; Відкритий міжнародний ун-т розвитку людини «Україна». Інститут дистанційного навчання. Київ: Університет «Україна», 2007. 288 с.

Тема 8

66. Антоненко І.П., Баркова О.В. Каталогізація електронних ресурсів: науково-методичний посібник. Київ: Нац. бібл-ка України імені В.І. Вернадського, 2007. 115 с.

67. Верес К.О., Протас А.С. Інноваційні технології в туризмі. Проект «ridg». *Здобутки, проблеми та перспективи розвитку готельно-ресторанного та туристичного бізнесу*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (29–30 жовтня 2013 р.). Київ: НУХТ, 2013. С. 367–369.

68. Дашевська І.М., Томкович О.І. Інтерактивні методи навчання та їх застосування в екскурсійній діяльності. *Вісник Луганського національного університету ім. Тараса Шевченка*. Луганськ, 2012. № 4 (239). Ч. II. С. 129–134.

69. Клепко С.Ф. Гегелівська стратегія навчання: віртуальна екскурсія по hegel haus в Штуттгарті. *Постметодика*. 2012. № 6. С. 3–10.

70. Мишечкін Г.В., Москвич Ю.В. Креативно-інноваційні елементи в сучасній туристичній сфері. *Вісник ДІТБ*. 2011. № 15. С. 321–324.

71. Мостова Л.М., Запаренко Г.В. Віртуальна екскурсія у заклад ресторанного господарства як сучасний метод активного навчання. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2017. № 54–55. С. 278–285.

72. Музей ХХІ століття: актуальні проблеми сьогодення: матеріали науково-методичної конференції до 115-ї річниці Львівського історичного музею (Львівський історичний музей, 12 жовтня 2008 р.). Львів: Новий час, 2008. 136 с.

73. Подліняєва О.О. Особливості використання сучасних медіа в освіті: віртуальна екскурсія. *Фізико-математична освіта*. 2016. Вип. 4. С. 100–104.

74. Подобєд О. Віртуальні навчальні екскурсії історичними просторами України та зарубіжних країн. *Історія в сучасній школі*. 2012. № 6. С. 27–29.

75. Самохвал О.О., Войнаровська Н.В. Віртуальна екскурсія як інноваційний метод лінгвокраїнознавчої підготовки майбутніх фахівців туристичної сфери. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія філологічна*. 2013. Вип. 33. С. 312–315.

76. Шевчук М. Freewalkingtour як засіб актуалізації міського патріотизму. *Соціологічні студії*. 2016. № 2. С. 56–59.

Тема 9

77. Абрамов В.В., Покоłodна М.М. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України. *Комунальне господарство міст*. 2006. № 75. С. 203–211.

78. Гончарова О.М. Екскурсійна лекція в елліністичному красномовстві: Філострати і Калістрат. *Міжнародний вісник. Серія «Культурологія, філологія, музикознавство»*. Київ: НАКККіМ, 2013. Вип. 1. С. 16–23.

79. Гурвич С., Погорілко В., Герман М. Основи риторики: навчальний посібник. Київ: Вища школа, 1978. 171 с.

80. Колотілова Н. Риторика: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів; Мін-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т ім. Т.Г. Шевченка. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 229 с.

81. Нездоймінов С.Г., Фуки Я.Г. Навчальний курс з підготовки фахівців туристичного супроводу: методичні та інформаційні матеріали з курсу підготовки екскурсіводів та гідів-перекладачів; Укл. С.Г. Нездоймінов, Я.Г. Фуки. Одеса: ОДЕУ, Ротапринт, 2011. 135 с.

82. Сокол Т.Г. Екскурсівод і гід-перекладач. *Основи туристичної діяльності*: підручник; М-во освіти і науки України; за заг. ред. В.Ф. Орлова. Київ, 2006. С. 121–122.

83. Федорченко В.К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: монографія. Київ: Слово, 2004. 472 с.

Тема 10

84. Арсененко І.А. Визначення чинників, які впливають на туристсько-екскурсійне обслуговування в суспільній територіально-рекреаційній системі. *Географія і сучасність*: зб. наук. праць НПУ імені М.П. Драгоманова; відп. ред. В.В. Загородній. Київ, 2003. Вип. 10. С. 54–62.

85. Арсененко І.А. Мотиваційні аспекти організації туристсько-екскурсійної діяльності. *Географія і сучасність*: зб. наук. праць НПУ імені М. П. Драгоманова; відп. ред. В.В. Загородній. Київ, 2009. Вип. 10 (20). С. 70–76.

86. Ліфарєва Н.В. Психологія особистості. Київ: Дніпропетровський університет економіки і права, 2003. 238 с.

87. Швець О.І. Корекційні можливості екскурсії в природу як засобу розвитку мовлення в учнів з ТПМ. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Серія соціально-педагогічна*. 2010. Вип. 15. С. 200–203.

88. Шибєцька В.В., Кравець Н.П. Екскурсія як засіб збагачення уявлень про природу в молодших школярів з порушенням інтелекту. *Молодий вчений*. 2015. № 2 (4). С. 151–154.

Тема 11

89. Абрамов В.В., Поколюдна М.М. Проблеми удосконалення системи підготовки і менеджменту персоналу екскурсійної сфери туристської галузі України. *Комунальне господарство міст*. 2006. № 75. С. 203–211.

90. Арсененко І.А. Особливості розвитку туристсько-екскурсійної діяльності на ринку туризму (на прикладі Запорізької області). *Географія і сучасність*: зб. наук. праць НПУ імені М.П. Драгоманова; відп. ред. В.В. Загородній. Київ, 2006. Вип. 16. С. 196–200.

91. Багрєєва Я.І. Державні стандарти у сфері туристсько-екскурсійного обслуговування. Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях студентської молоді «Родзинка-2008»: матеріали X Всеукраїнської студентської наукової конференції (м. Черкаси, 24–26 квітня 2008 р.). Черкаси: Видавництво ЧНУ, 2008. С. 9.

92. Бухаріна Л.М. Нормативно-правове регулювання діяльності у сфері туризму. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2008. № 4. С. 58–63.

93. Вихристенко Б., Опанасюк Н. Концепція системи правового регулювання туризму в Україні та проблеми право реалізації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2012. № 5. С. 15–24.

94. Голубнича С.М., Цепурдей О.О. Маркетингові дослідження в екскурсійній діяльності. *Вісник ДІТБ*. 2011. № 15. С. 278–282.

95. Гостєва Н.П. Механізм реалізації державної політики в галузі туризму. *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2009. № 3. С. 27–32.

96. Лисенко С.Г., Писаренко А.С. Про організацію безпечної роботи з групою під час екскурсії. *Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Педагогічні науки»*. Луганськ, 2010. № 15. С. 180–187.

97. Правове регулювання туристичної діяльності в Україні: збірник нормативно-правових актів; під заг. ред. проф. В.К. Федорченка; Київський Університет туризму, економіки і права. Київ: Юрінком Інтер, 2002. С. 576–578.

98. Романенко О.В. Діяльність туристської самодіяльної організації. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2008. Вип. 19. С. 195–201.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://www.prostir.museum/ua>

<https://www.mkip.gov.ua/>

<http://uaguides.com/>

<https://castles.com.ua/index.html>

- Музейний простір України.

- Міністерство культури та інформаційної політики.

- Громадська спілка «Всеукраїнська асоціація гідів».

- Замки та храми України.

ОНОВЛЕНО:

Старша викладачка кафедри публічного управління та адміністрування

«25» серпня 2021 року

_____ Тетяна ТРИГУБА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри публічного управління та адміністрування
«27» серпня 2021 року, протокол № 1.

Завідувач кафедри, доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук,
доцент

«27» серпня 2021 року

_____ Едуард ЩЕПАНСЬКИЙ